

29.08.2020

POL-2020-26351

Voimassaoloaika

1.9.2020 - 31.8.2025

Säädösperuste

Laki poliisin hallinnosta (110/1992) 4 §

Muuttaa/Kumoa

POL-2015-205, 5.5.2015 Paikkaan kohdistuva
etsintä

Kohderyhmät

Poliisi

Paikkaan kohdistuva etsintä

Sisällysluettelo

1 Ohjeen tarkoitus ja tavoite	2
2 Määritelmät.....	3
3 Yleinen kotietsintä	3
3.1 Edellytykset.....	3
3.2 Kotirauhan suojaama paikka	4
4 Yleinen kotietsintä henkilön löytämiseksi	5
5 Erityinen kotietsintä	6
5.1 Erityisen kotietsinnän tarve	6
5.2 Etsintävaltuutus	7
5.3 Sinetöidyn aineiston tuomioistuinkäsittely	8
6 Paikanetsintä.....	8
6.1 Edellytykset.....	8
6.2 Paikanetsintään soveltuvat paikat	9
7 Läsnäolo kotietsinnässä	9
8 Etsinnästä päättäminen	11
8.1 Kirjallinen päätös etsinnästä.....	12
8.2 Laite-etsintä paikkaan kohdistuvan etsinnän yhteydessä	13
9 Menettely kotietsinnässä	14
10 Henkilön poistaminen ja liikkumisen rajoittaminen	15
11 Kotietsintäpöytäkirja	16

1 Ohjeen tarkoitus ja tavoite

Ohjeen tarkoituksena on selventää ja ohjata paikkaan kohdistuvan etsinnän menettelyä eli toimia työkaluna niin operatiivisen toiminnan kuin koulutuksen osalta. Ohjeessa korostetaan erityisesti suhteellisuusperiaatteen noudattamisen ymmärtämistä, pakkokeinon käytön edellytysten arviointia, läsnäolon merkitystä kotietsinnässä, etsinnästä päättämistä, etsintämenettelyä sekä pöytäkirjan sisältöön kiinnitettävää erityistä huomiota.

Alaviitteiksi on lisätty ratkaisuja muun muassa Korkeimman oikeuden osalta.

Kaikkien pakkokeinojen käytössä on otettava huomioon lisäksi pakkokeinolain (806/2011) 1 luvun 2 - 4 §:ssä mainitut suhteellisuusperiaate, vähimmän haitan periaate sekä hienotunteisuuden periaate.

Suhteellisuusperiaatteen merkitys on viime vuosina korostunut Korkeimman oikeuden kotietsintää koskeneissa ratkaisuisissa¹. Suhteellisuusperiaatteen mukaan pakkokeinoja saadaan käyttää vain, jos pakkokeinon käyttöä voidaan pitää puolustettavana ottaen huomioon tutkittavana olevan rikoksen törkeys, rikoksen selvittämisen tärkeys sekä rikoksesta epäillylle tai muille pakkokeinon käytöstä aiheutuva oikeuksien loukkaaminen ja muut asiaan vaikuttavat seikat.²

Vähimmän haitan periaatteen mukaan pakkokeinon käytöllä ei kenenkään oikeuksiin saa puuttua enempää kuin on välttämätöntä käytön tarkoituksen saavuttamiseksi eikä pakkokeinon käytöllä saa aiheuttaa kenellekään tarpeettomasti vahinkoa tai haittaa.

Hienotunteisuusperiaatteen mukaan pakkokeinoja käytettäessä on vältettävä aiheettoman huomion herättämistä ja toimittava muutenkin hienotunteisesti.

Ohjeen tavoite on paikkaan kohdistuvan pakkokeinon osalta selventää sitä, että lain sallimat toimenpiteet ovat tarkoitettu käytettäväksi epäillyn rikoksen oikeudellista selvittämistä varten esitutkinnassa (käyttötarkoitussidonnaisuus) ja pakkokeinon käytön soveltamisen edellytys on vähintään syytä epäillä -kynnys. Etsinnän perusteen tulee olla olemassa alusta pitäen, eikä sitä voida jälkikäteen perustella sellaiseksi.

¹ Korkein oikeus on ratkaisussaan KKO 2014:57 kiinnittänyt huomiota kotietsinnän suorittamisajankohtaan ja suhteellisuusperiaatteen noudattamiseen. Kyseissä tapauksessa henkilöä epäiltiin huumausaineen käyttörikoksesta, minkä johdosta hänen kotiinsa oli aamuyöllä suoritettu kotietsintä. Epäillyn asunnossa olivat paikalla hänen vaimonsa ja lapsensa. Korkein oikeus katsoi, että epäillyn kotona aamuyöllä toimitettu kotietsintä oli selvittettävänä olleen rikoksen vähäisyys ja kotietsinnästä kotirauhalle aiheutunut loukkaus huomioon ottaen ollut suhteellisuusperiaatteen vastainen. (HE 22/1994 vp s. 34.)

² Säännöksen esitöissä on todettu suhteellisuusperiaatteen tarkoittavan sitä, että pakkokeinoja saa käyttää vain, jos sen käytöllä saavutettava etu tai tavoiteltu päämäärä on järkevässä suhteessa pakkokeinon aiheuttamiin haittoihin tai vastakkaisiin etuihin tai arvoihin. Suhteellisuusperiaate edellyttää etuvertailua, joka saattaa johtaa siihen, että tavoitteen saavuttamiselle sinänsä tarpeellisen tai välttämättömän keinon käytöstä on luovuttava tai että keinon käyttöä on rajoitettava jollakin tavalla (HE 22/1994 vp s. 34).

2 Määritelmät

Yleinen kotietsintä: Yleisellä kotietsinnällä tarkoitetaan kotirauhan suojaamassa paikassa toimitettavaa etsintää. Yleisen kotietsinnän piiriin kuuluvat mm. asunnot, loma-asunnot ja muut asumiseen tarkoitettut tilat.

Erityinen kotietsintä: Erityisellä kotietsinnällä tarkoitetaan etsintää sellaisessa tilassa, jossa etsinnän kohteeksi on syytä olettaa joutuvan tietoa, josta vaitiolovelvollinen tai vaitiolo-oikeutettu henkilö ei saa todistaa oikeudenkäynnissä tai josta vaitiolo-oikeutettu henkilö saa kieltäytyä kertomasta ja johon ei saa kohdistaa takavarikkoa tai asiakirjan jäljentämistä. Käytännössä erityinen kotietsintä voi tulla suoritettavaksi esim. virkamiehen työhuoneessa, lääkärin vastaanottotilassa tai asianajotoimistossa.

Paikanetsintä: Paikanetsinnällä tarkoitetaan etsintää, joka toimitetaan muussa kuin kotietsintää tai erityistä kotietsintää koskevassa paikassa, vaikka siihen ei ole yleistä pääsyä tai yleinen pääsy siihen on rajoitettu tai estetty etsinnän toimittamisajankohtana, tai jonka kohteena on kulkuneuvo. Paikanetsinnän piiriin voivat kulkuneuvojen ohella kuulua esim. myymälä, virasto ja kahvila.

3 Yleinen kotietsintä

3.1 Edellytykset

Pakkokeinolain 8 luvun 2 §:n mukaan yleinen tai erityinen kotietsintä saadaan toimittaa **rikoksesta epäillyn** hallinnassa olevassa paikassa, **jos on syytä epäillä**, että on tehty rikos, josta säädetty ankarin rangaistus on vähintään kuusi kuukautta vankeutta, tai jos selvittävänä ovat yhteisösakon tuomitsemiseen liittyvät seikat; ja

- etsinnässä voidaan olettaa löytyvän tutkittavana olevaan rikokseen liittyvä takavarikoitava esine, omaisuus, asiakirja tai tieto
- jäljennettävä asiakirja
- vakuustakavarikkoon määrättävä omaisuus taikka
- seikka, jolla voi olla merkitystä rikoksen selvittämisessä.

Etsinnän edellytysten lisäksi tulee aina myös harkita etsinnän tarpeellisuus kyseessä olevan rikoksen selvittämisessä³.

Etsintä saadaan toimittaa **muussa kuin rikoksesta epäillyn hallinnassa olevassa paikassa vain**, jos rikos on tehty siellä tai epäilty on otettu siellä kiinni, tai jos muuten voidaan erittäin pätevin perustein⁴ olettaa etsinnällä

³ Korkein oikeus on kotietsinnän edellytysten arviointia koskeissa ratkaisuissaan KKO 2014:57 ja KKO 2014:58 todennut (kohta 11), että kotietsinnän tulee perustua tiettyyn rikokseen kohdistuvaan epäilyyn, joten etsintään ryhdyttäessä on oltava selvillä, minkä rikoksen tutkimiseksi etsintä toimitetaan ja mihin epäily rikoksesta ja sen mahdollisesta tekijästä perustuu. Kotietsinnän edellytysten olemassaoloa arvioidaan siis epäilystä rikoksesta etsinnästä päättämisen hetkellä tiedossa olleiden seikkojen perusteella.

⁴ Ilmaisua; erittäin pätevin perustein, on käsitelty apulaisoikeusasiamiehen ratkaisussa Dnro 636/4/07.

löytyvän etsinnän kohteena oleva esine, omaisuus, asiakirja, tieto tai seikka.

Etsintä saadaan toimittaa myös esitutkintaan noudettavan, kiinniotettavan, pidätettävän tai vangittavan, tuomioistuimeen tuotavan tai sinne rikosasian vastaajaksi haastettavan taikka henkilönkatsastukseen toimitettavan löytämiseksi hänen hallinnassaan olevassa paikassa.

Muussa paikassa etsintä saadaan toimittaa vain, jos etsittävän henkilön voidaan erittäin pätevin perustein olettaa olevan siellä.

Esitutkintalain 6 luvun 2 §:ssä säädetään esitutkintaan noudosta. On huomioitava, ettei pelkkä noutomääräys oikeuta koti- tai paikanetsinnän suorittamiseen.

Etsinnästä kuulusteluun noutoa varten säädetään pakkokeinolain 8 luvun 3 §:n 1 momentissa ja 4 §:ssä.

3.2 Kotirauhan suojaama paikka

Kotirauhan suojaamia paikkoja, RL (39/1889) 24 luvun 11 §, ovat asunnot, loma-asunnot ja muut asumiseen tarkoitetut tilat, kuten hotellihuoneet, teltat, asuntovaunut ja asuttavat alukset, sekä asuintalojen porraskäytävät ja asukkaiden yksityisaluetta olevat pihat niihin välittömästi liittyvine rakennuksineen (esim. autotalli, sauna ja varastorakennus).

Lainkohdassa käytetyillä ilmaisuilla "asunto" ja "loma-asunto" on melko vaikiintunut sisältö. Asuntoihin luetaan muun muassa kerros- ja rivitalohuoneistot sekä omakotitalot, loma-asunnoista yleisimpiä ovat kesämökit ja ympärivuotisesti käytössä olevat mökit. Kulkuvälineistä asunnoiksi on katsottava esimerkiksi asuntoautot ja kuorma-autojen nukkumiseen tarkoitetut osat. Kulkuvälineissä, joissa on edellä mainittuja nukkumiseen tarkoitettuja alueita, myös kuljettamiseen tarkoitettu alue nauttii kotirauhan suojaa.

Yleisen kotietsinnän piiriin kuuluva paikka voi olla vakinainen tai satunnainen asumispaikka. Olennaista on se, että siellä asutaan parhaillaan tai että se on ainakin asumiseen tarkoitettu. Tällainen kohde kuuluu yleisen kotietsinnän piiriin, vaikka siellä ei etsinnän toimittamisaikaan olisi ketään (esimerkiksi kesäkäyttöön tarkoitettu loma-asunto talvella).

Hotellihuoneet kuuluvat lähtökohtaisesti kotirauhan piiriin silloin, kun joku on kirjautunut hotellihuoneen käyttäjäksi. Jos kukaan ei ole kirjautunut hotellihuoneen käyttäjäksi, huone ei nauti kotirauhan suojaa. Mikäli tällaiseen vapaana olevaan huoneeseen tulee tarve etsinnän tekemiselle, kysymyksessä on paikanetsintä. Esimerkiksi huumausainerikoksesta epäillyn henkilön käyttämään hotellihuoneeseen voidaan tehdä paikanetsintä henkilön hotellista uloskirjautumisen jälkeen. Rikoksesta epäilty ei tällöin ole enää paikan haltija, joten hänelle ei tarvitse varata tilaisuutta läsnäoloon, vaan tämä mahdollisuus varataan hotellin edustajalle.

Kotietsinnän piiriin voidaan katsoa kuuluvaksi myös paikka, jota ei yleensä käytetä asumiseen, mutta kyseessä olevassa tapauksessa kohde on asu-

miskäytössä. Esimerkkinä voidaan mainita henkilön luvallinen asuminen varastorakennuksen huoneessa, jota ei ole alun perin asumiseen tarkoitettu. Asuminen kyseisessä tilassa voidaan päätellä esimerkiksi siellä olevista henkilön yöpymistarvikkeista ja muista tavaroista. Asumiseksi ei voida näissäkään tapauksissa katsoa ainoastaan joitakin päiviä kestävästä tilapäisestä oleskelusta, vaan asumisen tulee olla tosiasiallista. Päätöksenteossa on huomioitava, että tosiasiallinen asuminen voi tulla kyseeseen myös hyvin alkeellisessa tilassa.

Kotirauhan suojaamia paikkoja ovat myös kerrostalojen porraskäytävät. Merkitystä ei ole sillä, onko kerrostalon porraskäytävän ulko-ovi lukittu vai ei. Sen sijaan asukkaiden kellarikomerot, ullakkovarastot ja taloyhtiön pyörävarasto eivät ole kotirauhan suojaamia paikkoja, joten niihin sovelletaan paikanetsinnän säännöksiä.

Taloyhtiöiden ns. yleiset piha-alueet eivät nauti kotirauhan suojaa, ja siellä toimitettu etsintä on paikanetsintää. Mikäli etsintä kohdistuu esimerkiksi tietyn rivitaloasunnon hallinnassa olevalle piha-alueelle, kysymyksessä on kotirauhan piiriin kuuluva alue, jolloin etsinnässä tulee noudattaa kotietsinnän muotomääräyksiä. Toisaalta jos esimerkiksi rikoksesta epäilty paetessaan heittää esineen, kuten huumepussin, rivitalon pihaan, josta poliisi sen noutaa tekemättä muuta etsintää, kyseessä ei ole pakkokeinolain mukainen etsintä.

Myöskään esimerkiksi kiinniotettavan henkilön etsiminen tai poliisikoiran avulla jäljestäminen usean kotirauhan piiriin kuuluvan piha-alueen läpi ei ole pakkokeinolain mukaista etsintää. Jos etsintä kuitenkin kohdistuu tai tapahtuu selkeästi tietyllä kotirauhan suojaamalla piha-alueella, kyseessä on yleinen kotietsintä.

4 Yleinen kotietsintä henkilön löytämiseksi

Yleinen kotietsintä saadaan toimittaa esitutkintaan noudettavan, kiinniotettavan, pidätettävän tai vangittavan, tuomioistuimeen tuotavan tai sinne rikosasiain vastaajaksi haastettavan taikka henkilönkatsastukseen toimitettavan löytämiseksi hänen hallinnassaan olevassa paikassa.

Yleinen kotietsintä saadaan toimittaa muualla kuin etsittävän hallinnassa olevassa paikassa vain, jos etsittävän henkilön voidaan erittäin pätevin perustein olettaa olevan siellä.

Mainittu etsintä tulee toteuttaa yksinomaan henkilön löytämiseksi, eikä paikan laajempi tutkiminen, kuten laatikoiden tms. availu, ole kyseisen lainkohdan perusteella sallittua.

Poliisilain (872/2011) 2 luvun 4 §:n mukaan poliisitutkintaan noudettavan henkilön löytämiseksi sekä poliisin antaessa muulle viranomaiselle virka-apua henkilön kiinniottamiseksi, voidaan toimittaa kotietsintä tai paikanetsintä siten kuin pakkokeinolain 8 luvussa säädetään eli menettely on sama kuin kotietsinnän osalta ja siihen liittyy päätös, sen tarkoituksen kertominen sekä jäljennöksen antaminen, pöytäkirjaaminen, läsnäoloon liittyvät oikeu-

det, aikataulujen noudattaminen ja mahdollisuus saattaa kotietsintä tuomioistuimen tutkittavaksi.⁵

5 Erityinen kotietsintä

5.1 Erityisen kotietsinnän tarve

Erityinen kotietsintä liittyy tiloihin, jossa etsinnän kohteeksi on syytä olettaa joutuvan tietoa, josta oikeudenkäymiskaaren (4/1734) 17 luvussa tarkoitettu vaitiolovelvollinen tai vaitiolo-oikeutettu henkilö ei saa todistaa oikeudenkäynnissä tai josta vaitiolo-oikeutettu henkilö saa kieltäytyä kertomasta ja johon ei saa kohdistaa takavarikkoa tai asiakirjan jäljentämistä.

Ilmaisu ”etsinnän kohteeksi on syytä olettaa joutuvan tietoa” tarkoittaa sitä, että etsinnän arvioiminen erityisesti kotietsinnäksi on tietyn kynnyksen takana. Tällöin on ensin pohdittava, onko kysymyksessä salassapitovelvollisen tai oikeutetun työhuone, liiketila tai muu vastaava ammatinharjoittamispaikka vai onko kysymyksessä muu tila. Jos etsintä kohdistuu edellä mainittuun ammatinharjoittamiseen liittyvään tilaan, jossa etsinnän kohteena ovat asiakirjat ja muut ammatinharjoittamiseen liittyvät tiedot, tulee ennen etsinnän aloittamista tarkkaan harkita se, onko kysymyksessä erityinen etsintä. Jos harkinnassa päädytään siihen, että etsintä kohdistuu suojattavaan tietoon, lähtökohdaksi otetaan erityinen kotietsintä.

Muiden kuin ammatinharjoittamistilojen osalta tulisi olla nimenomaista tietoa siitä, että sieltä saattaa löytyä erityisen kotietsinnän alaista tietoa, ennen etsinnän suorittamista. Yleensä ratkaisevaa on se, mitä etsintäpäätöksen perusteella paikasta etsitään ja mitä siellä tutkitaan.

Jos alkuperäinen arvio tilojen luonteesta osoittautuu virheelliseksi, yleinen kotietsintä voi muuttua erityiseksi kotietsinnäksi kesken etsinnän toimittamisen. On huomattava, ettei paikkaan kohdistuvan etsinnän muuttuminen erityiseksi kotietsinnäksi kategorisesti riipu siitä, mihin tarkoitukseen kyseessä olevaa paikkaa yleensä tai pääasiallisesti käytetään. Erityisen kotietsinnän piiriin saattaa tulla esimerkiksi asianajajan asunto, jos hän tekee töitä siellä tai jos siellä muuten on hänen työhönsä liittyviä asiakirjoja. Toisaalta asianajotoimistoon kohdistuva etsintä voidaan rajata siten, ettei tietoon ilmeisesti tule salassa pidettäviä tietoja (esimerkiksi henkilön etsiminen tai tietyn esineen etsiminen todistelutarkoitusta varten), jolloin ei olisi myöskään kysymys erityisestä kotietsinnästä.

Koska tarkoituksena on tältä osin suojata salassapitovelvollisuutta tai oikeutta eikä tiettyjä tiloja, erityisen kotietsinnän kohteena olevan tilan määrittely jää jossakin määrin avoimeksi ja kotietsintäpäätöstä valmisteltaessa tehtävän huolellisen harkinnan yhteydessä yksityistapauksellisesti määritettäväksi.

⁵ Ks. oikeusasiamies Jääskeläisen päätös EOAK/5021/2019. Päätöksessä oikeusasiamies piti perusoikeusmyönteisenä laintulkintana lähtökohtaa, että poliisilain 2 luvun 4 §:n etsinnässä sovelletaan pakkokeinolain 8 luvun säännöksiä. Poliisihallituksen käsityksen mukaan tämä on lähtökohta myös muissa poliisilain 2 luvun etsintää koskevissa säännöksissä (poliisilain 2 luvun 4—6 ja 6 a §:t).

Kotietsintä ei lähtökohtaisesti muutu erityiseksi etsinnäksi esimerkiksi sen vuoksi, että etsinnän kohteeksi joutuu rikoksesta epäillyn luona tehtävän etsinnän yhteydessä epäillyn ja hänen avustajansa välistä tiedonvaihtoa.

Erityisellä kotietsinnällä löydetty tietokone tms. laite voidaan tarvittaessa ottaa poliisin haltuun ja takavarikoida. Jos laitteen tietosisältöä on tarkoitus tutkia, edellyttää se laite-etsintää, johon on haettava tuomioistuimelta lupa ja pyydettävä etsintävaltuutetun määräämistä. Yleensä laite-etsintää edellyttävät tilanteet ennakoidaan jo erityistä kotietsintää koskevan hakemuksen yhteydessä, jotta laite-etsintä pystytään tekemään erityisen kotietsinnän tavoin.

5.2 Etsintävaltuutettu

Erityistä kotietsintää varten on määrättävä etsintävaltuutettu huolehtimaan siitä, että takavarikko tai asiakirjan jäljentäminen ei kohdistu pakkokeinolain 8 luvun 1 §:n 3 momentissa tarkoitettuun tietoon.

Etsintävaltuutetun määräämisestä päättää tuomioistuin pidättämiseen oikeutetun virkamiehen hakemuksesta. Jos erityinen kotietsintä on välttämättömyyden vuoksi kiireellisesti pidättämiseen oikeutettu virkamies voi päättää kotietsinnän toimittamisesta ja etsintävaltuutetun määräämisestä.

Etsintävaltuutetuksi on määrättävä suostumuksensa perusteella asianajaja, julkinen oikeusavustaja tai ylemmän korkeakoulututkimuksen suorittanut muu henkilö, joka asiantuntemuksensa ja käytännön kokemuksensa perusteella on etsinnän kohde huomioon ottaen sopiva toimimaan etsintävaltuutettuna kyseessä olevassa tapauksessa. Etsintävaltuutetuksi ei saa määrätä henkilöä, joka on epäiltynä, syytteessä tai tuomittu rikoksesta, joka on omiaan vähentämään hänen luotettavuuttaan etsintävaltuutetun tehtävässä.

Etsintävaltuutetuksi voidaan määrätä myös virkamies. Etsintävaltuutettuna ei kuitenkaan voi toimia se, joka on virkamiehenä tai muuten julkista valtaa käyttäen osallistunut toimenpiteisiin tutkittavassa tai siihen välittömästi liittyvässä rikoksessa.

Etsintävaltuutetun tehtävänä on huolellisesti ja ilman aiheetonta viivytystä valvoa sitä, että takavarikko tai asiakirjan jäljentäminen ei kohdistu tietoon, jota koskee velvollisuus tai oikeus kieltäytyä todistamasta. Etsintävaltuutetun on oltava läsnä erityistä kotietsintää toimitettaessa ja seurattava etsintätoimenpiteiden suorittamista.

Etsintävaltuutettu ja siihen tehtävään pyydetty eivät saa oikeudettomasti paljastaa seikkaa, josta he ovat tehtävänsä vuoksi tai siihen pyydettyinä saaneet tiedon.

Etsintävaltuutetulle maksetaan valtion varoista palkkio ja korvaus noudattaen soveltuvien osin, mitä oikeusapulain (257/2002) 17 ja 18 §:ssä säädetään avustajan palkkiosta ja korvauksesta.

Erityisen kotietsinnän toimittajan on otettava asianmukaisesti huomioon etsintävaltuutetun käsitys tiedon soveltuvuudesta takavarikon tai asiakirjan

jäljentämisen kohteeksi. Jos etsinnän yhteydessä takavarikoidaan, jäljennetään tai muuten otetaan haltuun aineistoa, jonka takavarikoimista, jäljentämistä tai haltuun ottamista etsintävaltuutettu on vastustanut, mainittua aineistoa ei saa enemmälti tutkia ja se on sinetöitävä. Kiistanalainen aineisto on rajattava tavalla, joka on tarkoituksenmukainen tuomioistuinkäsittelyn kannalta ja riittävä vaitiolovelvollisuuden ja -oikeuden toteutumisen kannalta.

5.3 Sinetöidyn aineiston tuomioistuinkäsittely

Pidättämiseen oikeutetun virkamiehen on viipymättä ja viimeistään kolmen päivän kuluttua sinetöimisestä saatettava tuomioistuimen ratkaistavaksi, saadaanko sinetöityä aineistoa tutkia tai hyödyntää. Asia saatetaan tuomioistuimessa vireille kirjallisella hakemuksella, jossa asia on selostettava riittävällä tarkkuudella ja johon on sinetöidyn aineiston lisäksi liitettävä pöytäkirja.

Sinetöityä aineistoa koskevasta asiasta päättää syyteasiassa toimivaltainen tuomioistuin. Ennen syytteen nostamista asiasta saa päättää myös se käräjäoikeus, jonka tuomiopiirissä etsinnän kohteena ollut paikka sijaitsee.

Tuomioistuimen on päätettävä siitä, voidaanko aineisto tai sen osa takavarikoida tai jäljentää. Sinetöityä aineistoa koskevasta tuomioistuimen päätöksestä saa valittaa erikseen. Jos tuomioistuimen päätöksestä valitetaan, valituksen kohteena oleva aineisto on pidettävä sinetöitynä, kunnes asia on lainvoimaisesti ratkaistu.

6 Paikanetsintä

6.1 Edellytykset

Paikanetsintä saadaan toimittaa, kun etsinnässä voidaan olettaa löytyvän tutkittavana olevaan rikokseen liittyvä:

- takavarikoitava esine, omaisuus, asiakirja tai tieto;
- jäljennettävä asiakirja;
- vakuustakavarikkoon määrättävä omaisuus; tai
- seikka, jolla voi olla merkitystä rikoksen selvittämisessä.

Paikanetsintä saadaan toimittaa myös esitutkintaan noudettavan, kiinni otettavan, pidätettävän tai vangittavan, tuomioistuimeen tuotavan tai sinne rikosasian vastaajaksi haastettavan taikka henkilönkatsastukseen toimitettavan löytämiseksi hänen hallinnassaan olevassa paikassa.

Paikanetsinnän toimittaminen ei ole sidottu tutkittavana olevasta rikoksesta säädettyyn rangaistukseen. Paikanetsintää koskevat soveltuvien osien kotietsintää koskevat säännökset läsnäolosta, menettelystä, yksityisen asiakirjan avaamisesta ja tutkimisesta, kotietsintäpäätöksestä ja kotietsintäpöytäkirjasta.

6.2 Paikanetsintään soveltuvat paikat

Paikanetsintää sovelletaan muihin kuin kotietsintää tai erityistä kotietsintää koskeviin paikkoihin, vaikka niihin ei ole yleistä pääsyä tai yleinen pääsy niihin on rajoitettu tai estetty etsinnän toimittamisajankohtana. Paikanetsintää sovelletaan lisäksi kulkuneuvossa tehtävään etsintään lukuun ottamatta asumiseen käytettäviä kulkuneuvoja.

Jos etsinnän kohteena oleva kulkuneuvo, kuten henkilöauto, on pysäköitynä kotirauhan piiriin kuuluvan omakotitalon pihamaalla, ajoneuvon osalta tehdään erillinen päätös paikanetsinnästä ja siihen kohdistetaan paikanetsintä. Ajoneuvo ei kuulu kotirauhan eikä yleisen kotietsinnän piiriin, vaan erikseen lueteltuna kohteena paikanetsinnän piiriin, ellei kysymyksessä ole esimerkiksi asuntoauto.

Tyypillisimpiä paikanetsinnän kohteita ovat ajoneuvot, myymälät, virastot ja kahvilat, taloyhtiöiden yleiset piha-alueet, teollisuuslaitoksen piha-alue ja liikehuoneiden vain henkilökunnan käyttöön tarkoitetut huoneet.

7 Läsnäolo kotietsinnässä

Kotietsintää ei voida tehdä salassa!⁶ Etsinnässä on varattava tilaisuus olla saapuvilla sille, kenen luona etsintä toimitetaan. Hänen poissa ollessaan tilaisuus on varattava sille, kuka paikassa asuu, työskentelee tai muuten oleskelee luvallisesti.

Etsinnässä tulee mahdollisuuksien mukaan olla etsinnän toimittajan nimeämä todistaja. Lisäksi läsnäoloon oikeutetuilla on oikeus kutsua paikalle todistaja. Ennen etsinnän toimittamista poliisin tulee oma-aloitteisesti kertoa henkilölle, jonka luona kotietsintä toimitetaan, hänen oikeudestaan kutsua paikalle oma todistaja. Asiaan liittyy Korkeimman oikeuden ennakkopäätös⁷.

Eduskunnan apulaisoikeusasiamies on ratkaisussaan⁸ kuvannut läsnäolo-oikeuden tavoitetta ja tarkoitusta mainiten, että epäillyn läsnäolo-oikeus on osa esitutkinnan avoimuutta ja sillä voidaan osaltaan ehkäistä epäilyjä tai väitteitä viranomaisten väärinkäytöksistä. Epäillyn läsnäolo voi tietyissä tapauksissa edesauttaa asian selvittämistä ja samalla hän voi valvoa etujaan.

Tarkasteltaessa tuomioistuimien ja ylimpien laillisuusvalvojien viime vuosina antamia kotietsintää koskevia ratkaisuja voidaan todeta, että eniten huomautuksia on aiheuttanut juuri läsnäolo-oikeuden rajoittaminen⁹. Lähtökohtana onkin pidettävä, että etsintäkohteen haltijan ollessa

⁶ AOA:n ratkaisu 1.9.2011, dnro 3165/2/10.

⁷ KKO:n mukaan (KKO 2017:20) samaan tapaan kuin oikeus todistajaan, myös läsnäolo-oikeus kotietsinnässä on omiaan ehkäisemään epäilyjä ja väitteitä viranomaisen väärinkäytöksistä. Läsnäolo-oikeutensa kautta paikan haltija, joka useassa tapauksessa on myös rikoksesta epäilty, voi valvoa etujaan. Läsnäolo-oikeus myös lieventää kotietsintään väistämättä sisältyvää puuttumista kotirauhaan ja yksityisyyteen.

⁸ Dnro 3586/4/10.

⁹ Helsingin hovioikeuden tuomio 17:126900 ohjaa ko. menettelyä. Mikäli se, jonka luona kotietsintä toimitetaan ei ole tilaisuudessa läsnä, tälle voidaan ilmoittaa suoritetusta kotietsinnästä puhelimitse. Määräaika kotietsinnän edellytysten saattami-

kiinniotettuna, pidätettynä tai vangittuna, hänelle tulee varata tilaisuus olla läsnä etsinnässä, mikäli etsintä tehdään hänen luonaan.

Asuintalojen porraskäytävät kuuluvat rikoslain 24 luvun 11 §:ssä määritellyn kotirauhan piiriin. Näin ollen esimerkiksi kerrostalon porraskäytävässä tapahtuva tekninen rikostutkinta¹⁰ on pakkokeinolain mukaista kotietsintää, jossa sovelletaan pakkokeinolain 8 luvun 5 §:n läsnäoloa ja 8 luvun 6 §:n menettelyä koskevia säännöksiä. Pakkokeinolain 8 luvun 5 §:n 2 momentissa on läsnäolo-oikeuteen liittyen käytetty ilmaisuja "jonka luona kotietsintä toimitetaan" sekä "paikassa asuvalle".

Kotietsinnässä on huomioitava se, että rappukäytävässä ei sanan varsinaisessa merkityksessä asu kukaan. Tämän vuoksi on perusteltua katsoa, että läsnäolomahdollisuuden varaaminen rappukäytävän kaikille asukkaille viivästyttäisi merkittävästi teknisen rikostutkinnan suorittamista. Näin ollen edellä kuvatussa tilanteessa läsnäoloon liittyvä oikeus voidaan rajata kotietsinnän henkilöllisen ulottuvuuden osalta siten, että välittömän etsintäalueen asukkaille on varattava oikeus olla läsnä etsinnässä sekä kutsua etsintään todistaja.

Eduskunnan apulaisoikeusasiamiehen mukaan¹¹ tilaisuutta ei tarvitse varata, jos läsnäolo-oikeuden toteuttaminen **konkreettisesti viivyttää toimintusta ja vaarantaa sen tarkoituksen**. Käsiteltäessä toimituksen viivästy miseen liittyviä seikkoja, on ensinnäkin harkittava, kuinka kiire kotietsinnän toimittamisella on ja kuinka kauan tilaisuuden varaamiseen menee aikaa. Arviointi on tapauskohtaista, eikä lain esitöissä ole tarkemmin määritelty sitä, mitä viivästy misellä tarkoitetaan. Etsinnän viivästyminen saattaa tulla ajankohtaiseksi esimerkiksi silloin, kun etsinnän kohde on huomattavan kaukana kiinniotetun säilytyspaikasta. Tällöinkin tulee arvioida, onko viivästyminen merkityksellinen rikoksen selvittämisen kannalta ja voidaanko etsintää siirtää rikostutkintaa vaarantamatta. Esimerkiksi viivästy misellä voidaan mahdollisesti aiheuttaa vaaraa tekniselle rikostutkinnalle (näytteiden viipymättömän taltioinnin turvaaminen) tai takavarikon suorittamiselle.

On mahdollista, että henkilö luopuu oikeudestaan olla läsnä kotietsinnällä. Kirjaukset näistä tiedoista voidaan tapauskohtaisesti ja tilanteesta riippuen kirjata jo etsintää koskevaan päätökseen, jolloin voidaan todeta ennen etsinnän suorittamista se, milloin ja kenen toimesta asiaa on käsitelty ja tieto läsnäolosta ja sen käyttämisestä on saatu.

Suostumus siitä, ettei läsnäolo-oikeutta käytetä, on oltava nimenomainen, vapaaehtoinen ja aito. Poliisihallitus edellyttää, että **läsnäolo-oikeuden toteuttaminen ja läsnäolo-oikeudesta poikkeaminen perusteluineen tulee aina kirjata pöytäkirjaan**.

Toisinaan on tutkintataktisista syistä johtuen tarpeellista suorittaa etsintöjä samanaikaisesti eri paikoissa. Menettely on mahdollista, jos se on tutkinnan tavoitteiden kannalta tarpeellista. Tällöin rikoksesta epäilty saa lähtö-

sesta tuomioistuimen arvioitavaksi (30 pv) alkaa kulua tästä ajankohdasta. Kirjallisesti ilmoittaminen on silti perusteltua, milloin se olosuhteiden puolesta on mahdollista. Suullisesti tehtyjen ilmoitusten osalta ilmoitusta koskevien merkintöjen merkitys korostuu.

¹⁰ POL-2017-14876 Teknisen rikostutkinnan järjestäminen; teknisen rikostutkinnan tekeminen.

¹¹ Mm. Dnro 3586/4/10 ja Dnro 4332/4/10.

kohtaisesti valita, missä etsinnässä hän haluaa olla läsnä, mikäli hänellä on oikeus läsnäoloon. Tällöin on huomiotava se, että läsnäoloon oikeutetuilla on oikeus kutsua paikalle todistaja myös muuhun paikkaan, kuin missä hän on itse läsnä.

Erityistä kotietsintää ei saa toimittaa ilman etsintävaltuutettua.¹²

Jos kukaan ei ollut etsinnässä läsnä, on sille, kenen luona etsintä suoritettiin, viipymättä ilmoitettava:

- kotietsinnästä;
- oikeudesta saada kotietsintäpäätös;
- oikeudesta saada kotietsintäpöytäkirja; ja
- oikeudesta saattaa kotietsintä tuomioistuimen tutkittavaksi.

Tutkinnalliset syyt eivät ole laillinen peruste viivyttää ilmoitusta kotietsinnästä. Viipymättä tarkoittaa sitä, että kyse on enintään päivistä. Ilmoitusvelvollisuus on lain mukaan ehdoton. Mikäli on epäselvää, että kenelle ilmoitus on tehtävä, poliisilla on velvollisuus aktiivisesti selvittää tämä kysymys¹³.

8 Etsinnästä päättäminen

Pääsääntö on, että yleisestä kotietsinnästä ja paikanetsinnästä päättää pidättämiseen oikeutettu virkamies ja erityisestä kotietsinnästä tuomioistuin.

Pidättämiseen oikeutettu virkamies voi päättää myös erityisestä kotietsinnästä, jos yleisessä kotietsinnässä ilmenee, että etsintä muuttuu erityiseksi kotietsinnäksi tai erityinen kotietsintä on välttämätöntä toimittaa kiireellisesti.

Pidättämiseen oikeutetulle virkamiehelle on ilmoitettava, jos yleisellä kotietsinnällä tai paikanetsinnällä löytyy tietoa, jonka etsimiseksi tulisi toimittaa erityinen kotietsintä.

Poliisimies saa suorittaa yleisen kotietsinnän tai paikanetsinnän **henkilön löytämiseksi** eli esitutkintaan noudettavan, kiinniotettavan, pidätettävän tai vangittavan, tuomioistuimeen tuotavan tai sinne rikosasian vastaajaksi haastettavan taikka henkilönkatsastukseen toimitettavan löytämiseksi.

Henkilön löytämiseksi tehtävällä etsinnällä ei ole **kiire-edellytystä**, jonka voidaan katsoa liittyvän siihen, että poliisimies saa suorittaa yleisen kotietsinnän tai paikanetsinnän sellaisen esineen takavarikoimiseksi, jota on voitua seurata tai jäljittää rikoksen tekemisestä verekseltään. Lisäksi poliisimies saa suorittaa etsinnän, mikäli sen toimittaminen on asian kiireellisyyden vuoksi välttämätöntä.

¹² KKO 2017:20, erit. kohta 26. Ratkaisun mukaan kuitenkin merkittävät turvallisuusriskit voidaan huomioida etsintää suunniteltaessa ja toteutettaessa.

¹³ AOA Dnro 3165/2/10.

Kiireperusteella tehtävä etsintä tulee nykyisin kyseeseen vain poikkeuksellisissa tilanteissa, sillä käytännössä pidättämiseen oikeutettu virkamies (yleisjohtaja) on tavoitettavissa puhelimitse poliisin tilante- tai johtokeskuksissa kaikkina vuorokauden aikoina.

Erityisestä kotietsinnästä päättää syyteasiassa toimivaltainen tuomioistuin. Ennen syytteen nostamista etsinnästä saa päättää myös se käräjäoikeus, jonka tuomiopiirissä etsinnän kohteena oleva paikka sijaitsee.

8.1 Kirjallinen päätös etsinnästä

Yleisestä kotietsinnästä ja paikanetsinnästä tehdään aina kirjallinen päätös, joka tulee mahdollisuuksien mukaan laatia ennen etsinnän toteuttamista.

Asian kiireellisyyden vuoksi pidättämiseen oikeutetun virkamiehen päätös voidaan kirjata etsinnän toimittamisen jälkeen. Useimmiten tämä tulee kyseeseen, kun etsintä tehdään kenttätoiminnassa ilmi tulleen rikosepäilyn perusteella, jolloin asiasta ei ole vielä kirjattu rikosilmoitusta.

Poliisimiehen päättäessä etsinnästä kiiretilanteen perusteella erillistä päätöstä ei tarvitse tehdä. Etsinnän perustelut tulee kuitenkin kirjata huolellisesti pöytäkirjaan erityisesti kiiretilanteisiin johtaneiden syiden osalta. Poliisimiehen suorittaessa etsinnän henkilön löytämiseksi päätös perustuu jo olemassa olevaan etsintäkuulutukseen.

Päätöksessä tulee mahdollisuuksien mukaan ja riittävällä tarkkuudella yksilöidä:

- etsinnän kohteena olevat tilat;
- ne seikat, joiden perusteella etsinnän edellytysten katsotaan olevan olemassa;
- se, mitä etsinnällä pyritään löytämään; ja
- mahdolliset etsinnän rajoitukset.

Jälkikäteisen arvioinnin kannalta on ensiarvoisen tärkeää, että päätöksen pohjalla olleet seikat on asianmukaisesti dokumentoitu.

Tilanteissa, joissa etsinnän kohde, kuten maatila, sisältää yleisen kotietsinnän ja paikanetsinnän piiriin kuuluvia tiloja, etsinnästä päättävä henkilö harkitsee tapauskohtaisesti sen, laaditaanko asiassa yhteinen päätös vai erilliset päätökset. Harkintaan vaikuttavana seikkana voidaan mainita kohteen omistussuhteet.

Poliisihallitus kiinnittää poliisiyksiköiden huomiota päätöksen kirjaamisvastuun osalta seuraavaan:

- Päätöksentekijä (pidättämiseen oikeutettu virkamies) vastaa siitä, että päätös tulee pakkokeinolain 8 luvun 16 §:ssä säädetyn sisältöisenä kirjatuksi.
- Päätöksentekijän, tai hänen määräämänsä, tulee kirjata etsintäpäätös poliisiasiain tietojärjestelmään. Vastuu kirjaamisesta on päätöksentekijän ratkaistava ja selkeästi ilmoitettava.

- Päätöksentekijän tulee varmistaa, että tehtävää suorittava partio / partiot ja ns. toimitusmies ovat tietoisia etsintäpäättöksen sisällöstä ja mahdollisista rajoituksista.
- Annettujen ohjeiden varmistamiseksi on mahdollista toimia siten, että päätöksentekijä kirjaa pakkokeinoiniin liittyvät päätökset perusteluineen ko. tehtävän selostusosaan.

8.2 Laite-etsintä paikkaan kohdistuvan etsinnän yhteydessä

Paikkaan kohdistuvan etsinnän yhteydessä voidaan suorittaa erillisenä pakkokeinona laite-etsintä, joka vaatii oman erillisen päätöksen. Päätös laite-etsinnästä paikkaan kohdistuvan etsinnän yhteydessä voidaan tehdä samalla päätöksellä.¹⁴ Laite-etsintä liittyy tietosisällön tutkimiseen eli laite-etsintä katsotaan alkavaksi siitä, kun laitteen sisällön tarkastelu aloitetaan.

Laite-etsinnällä tarkoitetaan tietokoneessa, telepäätelaitteessa tai muussa vastaavassa teknisessä laitteessa tai tietojärjestelmässä etsinnän toimitamishetkellä olevaan tietosisältöön kohdistuvaa etsintää. Laite-etsinnässä kysymys ei ole varsinaisesti laitteen vaan siinä olevan tiedon etsimisestä takavarikoimista tai asiakirjan jäljentämistä varten.

Laite-etsintää ei saa kohdistaa sellaiseen luottamukselliseen viestiin, jota koskevasta telekuuntelusta, televalvonnasta ja teknisestä tarkkailusta säädetään pakkokeinolain 10 luvussa.

Laite-etsinnästä säädetään pakkokeinolain 8 luvussa. Paikkaan kohdistuva etsintä ei pakkokeinona oikeuta paikalta löytyvän laitteen sisällön tarkasteluun. Aina ei pystytä tekemään etukäteen päätöstä laite-etsinnästä, koska ei voida etukäteen tietää, mitä erilaisia tallennusvälineitä kohdehenkilöllä on hallussaan. Mikäli tällöin laite-etsintä pitää tehdä paikkaan kohdistuvan etsinnän yhteydessä, niin laite-etsintää varten tulee hankkia erillinen päätös pakkokeinolain 8 luvun 29 §:ssä tarkoitetulta virkamieheltä. Kiireellisessä tapauksessa riittää suullinen päätös, joka on kirjattava selkeästi pöytäkirjaan jälkikäteen.

Jos laite-etsintää ei tarvitse tehdä paikkaan kohdistuvan etsinnän yhteydessä, niin etsinnän suorittajalla on mahdollisuus myös ottaa tallennusväline haltuunsa ja toimittaa se poliisilaitokselle. Tällöin pidättämiseen oikeutettu virkamies voi erikseen harkita takavarikon ja/tai laite-etsinnän edellytyksiä. Jos laite-etsintää ei voida viivytyksittä toimittaa, laite on takavarikoitava.

Paikkaan kohdistuvan etsinnän yhteydessä suoritettava laite-etsintä tulee mahdollisuuksien mukaan suunnitella etukäteen ja käytännössä tämä edellyttää ICT-tutkijan läsnäoloa etsintäpaikalla.

Laite-etsintä päättyy, kun tietokoneesta tai puhelimesta on otettu jäljennös. Tietoaineiston jäljennöksen tutkiminen ei ole enää laite-etsintää, vaan takista tutkintaa, joka kohdistuu jäljennökseen.

¹⁴ Patjan kotietsintäpäättöksessä (KEY) on koodina: määrään suorittamaan kotietsinnän ja laite-etsinnän em. kohteissa.

Turva- ja valvontakameroiden käyttö on lisääntynyt huomattavasti. Mikäli esitutkintaviranomainen tekee näihin laitteisiin tai niiden tietosisältöön etsinnän, kysymyksessä on laite-etsintä, jonka edellytysten tulee täytyä laite-etsinnän toimittamiseksi. Asiassa on huomioitava se, että esimerkiksi näpistyksessä laite-etsinnän edellytykset pakkokeinona eivät täyty, sillä maksimirangaistus on sakkoa. Laite-etsintä edellyttää perusteena olevalta rikokselta 6 kuukauden maksimirangaistusta. Yleensä näpistyksen kohteeksi joutunut itse haluaa selvittää asiaa ja luovuttaa poliisille valvontakameran sisällön todisteena käytettäväksi. Tällöin kyse ei ole laite-etsinnästä.

On huomioitavaa, ettei paikanetsinnän edellytykset ole sidottu tutkittavana olevasta rikoksesta säädettyyn ankarimpaan rangaistukseen. Siten paikanetsintä voidaan tehdä pelkästään sakkorikoksenkin osalta. Eli päätöstä laite-etsinnästä ei voida paikanetsinnän yhteydessä tehdä pelkästään maksimiltaan sakkorikoksissa, ellei kyse ole seuraavasta: Laite-etsintä voidaan toimittaa myös laitteen palauttamiseksi siihen oikeutetulle, jos on syytä olettaa, että se on rikoksella joltakulta viety.

9 Menettely kotietsinnässä

Etsintää aloitettaessa on läsnä olevalle henkilölle ilmoitettava etsinnän tarkoitus ja annettava etsintäpäätöksen jäljennös. Jos päätöstä ei ole, on ilmoitettava oikeudesta saada se myöhemmin (pl. poliisimiehen päätös kiiretilanteissa).

Lisäksi on ilmoitettava oikeudesta saattaa kotietsintä tuomioistuimen tutkittavaksi sekä oikeudesta saada jäljennös kotietsintäpöytäkirjasta.^{15 16 17}

Kotietsinnässä on noudatettava etsintäpäätöksen määräyksiä ja etsintä on toimitettava niin, ettei siitä aiheudu haittaa tai vahinkoa enempää kuin on välttämätöntä.

Etsinnän kohteena oleva tila saadaan tarvittaessa avata voimakeinoja käyttäen. Avattu tila on etsinnän päätyttyä suljettava sopivalla tavalla, jotta ulkopuolisten pääsy estetään vähintäänkin samalla tasolla, mitä oli ennen avaamista. Päätös voimakeinojen käyttämisestä kohteen avaamisessa on suositeltavaa tehdä pidättämiseen oikeutetun virkamiehen toimesta.

Kotietsintää ei saa suorittaa ilman erityistä syytä kello 22:n ja 07:n välisenä aikana. Esimerkiksi korkeimman oikeuden ratkaisun¹⁸ mukaan kotiin aamu-yöllä tehtävä etsintä loukkaa perustuslain turvaaman kotirauhan ydinaluetta, minkä vuoksi tällaista etsintää koskeva päätöksenteko edellyttää erityistä harkintaa.

¹⁵ KKO 2017:40 päätös, jossa tilitoimistoon oli tehty paikanetsintä. Tapauksessa paikanetsinnän laillisuus voitiin saattaa tuomioistuimen harkittavaksi, koska pakkokeinolain 8 luvun 18 § oli ristiriidassa Euroopan ihmisoikeussopimuksen 8 artiklan kanssa. Tilitoimiston tilat kuuluvat ihmisoikeussopimuksen 8 artiklassa tarkoitetun kodin suojan piiriin. Tämä seikka on huomiotava etsintäpäätöksessä ja siihen liittyvän oikeuden ilmoittamisessa.

¹⁶ KKO 2019:23. A:n kuljettamassa henkilöautossa oli suoritettu paikanetsintä. Korkeimman oikeuden ratkaisusta ilmenevillä perusteilla katsottiin, että A:lla ei ollut oikeutta saattaa paikanetsintää tuomioistuimen tutkittavaksi.

¹⁷ Poliisi oli tehnyt A:n asuntoon etsinnän ampuma-aseiden väliaikaiseksi haltuun ottamiseksi. Korkein oikeus katsoi ratkaisusta ilmenevillä perusteilla, että A:lla oli oikeus saattaa poliisilain 2 luvun 6 §:n ja ampuma-aselain 97 §:n nojalla tehdyn etsinnän laillisuus tuomioistuimen tutkittavaksi. Asiaan liittyvät muut lainkohdat; PL 10 § ja ihmisoikeusSop 8 art.

¹⁸ KKO 2014:57.

Lainvastaisesti toimitetusta kotietsinnästä saattaa seurata valtion ja etsinnän toimittaneen tai siitä päättäneen esitutkintavirkamiehen vahingonkorvausvastuu sekä virkamieheen kohdistuva rikosoikeudellinen vastuu. Niistä säädetään perustuslain 118 §:n 3 momentissa¹⁹. Vahingonkorvauslain 3 luvun 2 §:n 1 momentin mukaan julkisyhteisö on velvollinen korvaamaan julkista valtaa käytettäessä virheen tai laiminlyönnin johdosta aiheutuneen vahingon²⁰.

10 Henkilön poistaminen ja liikkumisen rajoittaminen

Henkilön läsnäolo-oikeuden toteuttaminen etsintäpaikalla on pääsääntö, mutta siihen puuttuminen voi tulla harkittavaksi mm. käyttäytymisen tai häirinnän osalta. Tällöin paikalta poistamisen sijasta ensisijaisesti on pyrittävä käyttämään läsnäolo-oikeutta vähemmän rajoittavia toimenpiteitä, kuten esimerkiksi vartiointia. Korkein oikeus on todennut²¹, että yleisesti poliisin työturvallisuuteen vetoaminen ei oikeuta etsinnässä läsnä olevan asunnon haltijan poistamiseen etsintäpaikalta tai hänen liikkumisensa rajoittamiseen. **Lähtökohtaisesti läsnäoloon oikeutetulla on oikeus liikkua etsintäpaikalla, tehdä havaintoja etsintätoimenpiteistä sekä tallentaa etsinnän kulkua teknisellä laitteella, mutta ei niiltä osin, kun taltiointi kohdistuisi asianosaiselta salassa pidettäviin tietoihin**²².

Kotietsinnästä saadaan poistaa henkilö, joka käyttäytymisellään, aktiivisella tai passiivisella vastustamisella, haittaa etsinnän toimittamista tai vaarantaa sen tarkoituksen toteutumisen. Etsinnän tarkoitus voi vaarantua esimerkiksi rikosteknisten näytteiden kontaminaatiovaaran vuoksi tai tilanteessa, jossa paikalla oleva henkilö häiritsee toiminnallaan huumausaine-etsintää suoritettavan poliisikoiran toimintaa. Tältä osin on huomioitava eduskunnan apulaisoikeusasiamiehen kotietsintää koskeva ratkaisu²³, jonka mukaan poliisikoiran käyttö asunnossa ei kuitenkaan ole yksinään peruste evätä läsnäolo-oikeus, mikäli henkilö ei toiminnallaan häiritse poliisikoiran työskentelyä.

Henkilön liikkumista voidaan rajoittaa sen estämiseksi, ettei hänen tietoonsa tule lain nojalla salassa pidettäviä tietoja, kuten poliisin taktisia ja teknisiä menetelmiä, tai tutkimuspaikan tai -kohteen eristämisen turvaamiseksi.

¹⁹ Jokaisella, joka on kärsinyt oikeudenloukkauksen tai vahinkoa virkamiehen tai muun julkista tehtävää hoitavan henkilön lainvastaisen toimenpiteen tai laiminlyönnin vuoksi, on oikeus vaatia tämän tuomitsemista rangaistukseen sekä vahingonkorvausta julkisyhteisöltä taikka virkamieheltä tai muuta julkista tehtävää hoitavalta sen mukaan kuin lailla tarkemmin säädetään.

²⁰ Pykälän 2 momentin mukaan 1 momentissa säädetty vastuu yhteisöllä on kuitenkin vain, milloin toimen tai tehtävän suorittamiselle sen laatu tai tarkoitus huomioon ottaen kohtuudella asetettavia vaatimuksia ei ole noudatettu. Vahingonkorvauslain 4 luvun 1 §:n 1 momentin ja 2 §:n 1 momentin mukaan vahingosta, jonka virkamies tai työntekijä virassaan tai työssään virheellään tai laiminlyönnillään aiheuttaa, hän on velvollinen korvaamaan määrän, joka harkitaan kohtuulliseksi ottamalla huomioon vahingon suuruus, teon laatu, vahingon aiheuttajan asema, vahingon kärsineen tarve ja muut olosuhteet. Jos virkamiehen tai työntekijän viaksi jää vain lievä tuottamus, ei vahingonkorvausta ole tuomittava.

²¹ KKO 2017:20.

²² Apulaisoikeusasiamies katsoi ratkaisussaan Dnro 873/4/15 seuraavaa: Kantelijoilla on ollut lähtökohtaisesti sanavapautensa kuuluva oikeus tallentaa kotonaan suoritettu kotietsintä. Tämä tallentaminen on ollut tehtävissä erilaisin teknisillä apuvälinein esimerkiksi kuvaamalla, videoimalla tai äänittämällä. Poliisilla ei ole ollut oikeutta kieltää kotietsinnän toimittamisen tallentamista, jos kysymys on ollut sellaisesta tietojen tallentamisesta, joista henkilö on voinut luvallisesti saada tiedon, ja jotka hän saisi, jos ne olisi merkitty asiakirjaan.

²³ Dnro 1230/4/10.

Edellä kerrottuun viitaten jo kotietsinnässä saatava näyttö voi olla esitutkintavaiheessa salassa pidettävää, ja siten henkilön liikkumista voidaan rajoittaa. Nämä seikat harkitaan tapauskohtaisesti.

Tällöin tulee perustella, miksi esitutkinta vaikeutuisi, jos epäilty saa tiedon, mitä poliisi kotietsinnällä löytää tai millaisia teknisiä tutkimuksia kotietsinnän yhteydessä tehdään.

Poistamisen ja rajoittamisen edellytyksenä on, että se on välttämätöntä poistamisen tai rajoittamisen tavoitteen saavuttamiseksi. Henkilön poistaminen tai liikkumisen rajoittaminen tulee kirjata perusteluineen pöytäkirjaan.

11 Kotietsintäpöytäkirja

Etsinnän toimittajan on ilman aiheetonta viivytystä laadittava kotietsinnästä pöytäkirja, jossa selostetaan etsintämenettely. Pöytäkirjaan on kirjattava tai liitettävä etsintävaltuutetun lausumat tarpeellisessa laajuudessa.

Etsintämenettelyn kirjaamiseen on kiinnitettävä erityistä huomiota. Asiat tulee perustella siten, että ne kestävät jälkikäteisen laillisuustarkastelun.

Pöytäkirjasta on pyynnöstä annettava jäljennös etsintävaltuutetulle ja sille, jonka luona etsintä on toimitettu. Tarvittaessa jäljennös on toimitettava myös muulle henkilölle, jota asia koskee. Esimerkiksi jos etsintä tehdään muun kuin rikoksesta epäillyn luona, rikoksesta epäilty saattaa olla henkilö, jota asia koskee. Tällöin epäillyn oikeus saada tieto esitutkinnassa ilmi tulleista seikoista määrittyy esitutkintalain 4 luvun 15 §:n mukaisesti, jossa on säädetty asianosaisjulkisuudesta esitutkinnassa.

Poliisiyllyjohtaja

Seppo Kolehmainen

Poliisitarkastaja

Jyrki Aho

Asiakirja on sähköisesti allekirjoitettu asianhallintajärjestelmässä. Poliisi 29.08.2020 klo 10:51. Allekirjoituksen oikeellisuuden voi todentaa kirjaa-
mosta.

Liitteet

Jakelu

Poliisiyksiköt

Tiedoksi

Ahvenanmaan poliisiviranomainen
Poliisihallitus / poliisitoimintayksikkö
Rajavartiolaitos

Sisäministeriö/poliisiosasto
Tulli
Valtakunnansyyttäjän toimisto
Sinetti-ohjekirjasto/Esikunta